

Załącznik nr 2
do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

dr Anna Doliwa-Klepacka
Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Prawa
Katedra Prawa Międzynarodowego
(Zakład Prawa Europejskiego)
ul. Mickiewicza 1
15-213 Białystok
doliwa_klepacka@uwb.edu.pl

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko: Anna Doliwa-Klepacka

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

23 lutego 2001 r. – doktor nauk prawnych w zakresie prawa, Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

Rozprawa doktorska pt. *Aspekty prawno – konstytucyjne przystąpienia Polski do Unii Europejskiej*, promotor: prof. dr. hab. Zdzisław Czeszejko-Sochacki

5 lipca 1996 r. magister prawa, Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (Filia w Białymstoku)

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych

- od 1.10.1996r. do 30.09.2001r. – asystent w Katedrze Prawa Międzynarodowego (Zakład Prawa Europejskiego) na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku
- od 1.10.2001r. – adiunkt w Katedrze Prawa Międzynarodowego (Zakład Prawa Europejskiego) na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku
- od 1.10.2001r. – adiunkt w Wyższej Szkole Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św. (od 2.04.2002 r. do 30.06.2007 r. – dyrektor Centrum Integracji Europejskiej Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św.).

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

autorstwo monografii pt. *Stanowienie aktów ustawodawczych w Unii Europejskiej*

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa):

A. Doliwa-Klepacka, *Stanowienia aktów ustawodawczych w Unii Europejskiej*, Warszawa – Białystok 2014, Oficyna Wydawnicza ASPRA, ss.380

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

W świetle dynamizmu ostatnich zmian w traktatach założycielskich Unii Europejskiej zagadnienie stanowienia prawa w ramach tej organizacji międzynarodowej, zakresu norm kompetencyjnych oraz procedur ustawodawczych stało się problemem otwartym, w odniesieniu do którego następowały istotne zmiany. Zdecydowało to o wyborze obszaru badawczego przedłożonej pracy – stanowienia aktów ustawodawczych w Unii Europejskiej. Zagadnienie to jest niewątpliwie wielopłaszczyznowe. Dotyczy to zarówno zakresu uprawnień i sposobu działania podmiotów, które mogą być zaangażowane w procedurach ustawodawczych, jak i wielowątkowych działań w sferze szeroko rozumianego podnoszenia jakości prawa stanowionego w Unii Europejskiej.

Podjęty problem zyskał na znaczeniu po reformie przeprowadzonej na mocy Traktatu z Lizbony. Celowym zamierzeniem badawczym było zatem wyeksponowanie analizy obecnie obowiązujących uregulowań dotyczących stanowienia prawa, tylko w niezbędnym zakresie ujmowanych na tle historycznym. Poza tym charakterystyka wcześniej przyjętych i stosowanych rozwiązań w tym zakresie była prezentowana w wielu opracowaniach oraz w ramach szerszych publikacji. Również w odniesieniu do praktyki funkcjonowania poszczególnych rozwiązań skoncentrowano uwagę na okresie po wejściu w życie Traktatu z Lizbony.

Biorąc pod uwagę istotne znaczenie podjętego tematu, ogólnym celem przedłożonej rozprawy było uporządkowane i kompleksowe przedstawienie oraz analiza uregulowań dotyczących stanowienia aktów ustawodawczych w Unii Europejskiej. Po pierwsze, przedmiotem badań były normy kompetencyjne, określające uprawnienia podmiotów uczestniczących w procesie zmierzającym do przyjęcia aktu ustawodawczego. Po drugie – analiza specyfiki samych procedur ustawodawczych i wpływu na te procedury zarówno instytucji i organów Unii Europejskiej, jak też organów krajowych państw członkowskich i innych uczestników unijnego procesu decyzyjnego. Po trzecie, przedmiotem analizy były też działania na rzecz podnoszenia jakości prawa unijnego. Konstrukcja pracy i metodologia badań zostały dostosowane do celów rozprawy i konsekwentnego dowodzenia

jej tezy badawczej. W konsekwencji struktura pracy odpowiada *de facto* w znacznej mierze etapom postępowania legislacyjnego. Analizowane zagadnienia zostały z założenia ograniczone do obszarów związanych z przebiegiem procedur ustawodawczych.

Przyjęcie powyższych założeń miało prowadzić do udowodnienia głównej tezy badawczej niniejszej rozprawy, że jednym z istotnych celów reformy przewidzianej w Traktacie z Lizbony było uporządkowanie i uproszczenie funkcjonujących dotąd rozwiązań w filarowej strukturze Unii Europejskiej oraz wzmocnienie demokratyzacji, a także zapewnienie większej przejrzystości i jawności procesu stanowienia unijnych aktów ustawodawczych. Przeprowadzona w pracy analiza zmierza do oceny efektywności wprowadzonych rozwiązań, z uwzględnieniem relacji między podmiotami uczestniczącymi w procedurach ustawodawczych.

Ważnym aspektem pracy była także analiza procesu formalizacji demokratyzacji procedur decyzyjnych w Unii Europejskiej. Pojęcie demokracji przez długi czas nie było kojarzone z działalnością organizacji międzynarodowych i ich instytucji. Odmiennie jednak zaczął kształtować się pogląd dotyczący Unii Europejskiej, a w szczególności przyjętego w jej ramach sposobu podejmowania decyzji. Istota i zarazem specyfika tej organizacji jest bowiem związana ze stopniowym poszerzaniem jej zakresu kompetencyjnego, wkraczającego w uprawnienia państw członkowskich, oraz rozbudową struktury instytucjonalnej. W tym kontekście w doktrynie dominuje pogląd, że proces decyzyjny w Unii Europejskiej powinien być oparty na podstawach demokratycznych.

Element ten, podobnie jak przejrzystość i jawność procesu decyzyjnego w Unii Europejskiej były akcentowane zarówno na poziomie państw członkowskich, jak i głównych instytucji unijnych od co najmniej ponad dekady. Osiągnięcia w tym zakresie są widoczne na różnych płaszczyznach – począwszy od wzmocnienia pozycji Parlamentu Europejskiego w procesie stanowienia prawa unijnego, poprzez wzrost roli parlamentów narodowych państw członkowskich, po szerokie uprawnienia informacyjne i konsultacyjne organizacji przedstawicielskich społeczeństwa obywatelskiego, interesariuszy, a także indywidualnych obywateli. Wzmocnienie demokratyzacji było widoczne zarówno w reformach podstaw traktatowych funkcjonowania obecnej Unii Europejskiej, jak też w różnego rodzaju aktach przyjmowanych przez instytucje (od wiążących aktów prawa wtórnego, poprzez porozumienia instytucjonalne, po akty *soft law*). Państwa członkowskie – adresaci aktów ustawodawczych w Unii Europejskiej nie są jednak pozbawione wpływu na działania podejmowane w toku procedur ustawodawczych, wprost przeciwnie – przepisy określające

te procedury w różnych formach gwarantują wpływ państw członkowskich na ostateczny kształt aktu prawnego.

Przeprowadzona analiza norm prawnych oraz praktyki pozwoliła na sformułowanie kilku wniosków. Założeniem reformy Traktatu z Lizbony było uporządkowanie i uproszczenie funkcjonujących dotąd rozwiązań w filarowej strukturze Unii Europejskiej oraz zwiększenie demokratyzacji, przejrzystości i jawności procesu tworzenia unijnych aktów ustawodawczych. Cel ten na etapie przedstawionym w przedłożonej pracy nie został w pełni osiągnięty, a dostrzegane efekty są zróżnicowane w odniesieniu do poszczególnych obszarów działań.

Analiza regulacji określających normy kompetencyjne w sferze inicjatywy legislacyjnej w Unii Europejskiej prowadzi do wniosku, że Traktat z Lizbony w istotnym stopniu wzmocnił przysługujące Komisji podstawowe prawo inicjatywy legislacyjnej. Na podstawie analizy procedury przygotowania wniosku legislacyjnego można stwierdzić, że regulację taką uzasadnia szeroki zakres konsultacji prowadzonych na etapie prac nad projektem wniosku legislacyjnego oraz wszechstronna ocena potencjalnych skutków projektowanej regulacji prawnej. Czynniki te pozytywnie wpływają zarówno na efektywność, jak i skrócenie czasu procedury ustawodawczej.

Można jednak zauważyć, że nie są w pełni zadawalające rozwiązania prawne przyjęte w odniesieniu do pośredniego prawa inicjatywy ustawodawczej, ponieważ nie gwarantują one realnych możliwości skłonienia Komisji do przygotowania wniosku legislacyjnego. Szczególną rolę w tym zakresie powinno odgrywać prawo inicjatywy obywatelskiej, traktowane jako istotny element służący wzmocnieniu demokratyzacji Unii Europejskiej oraz udziału obywateli w życiu politycznym na forum Unii Europejskiej. Możliwości dokonania analizy praktyki funkcjonowania instytucji inicjatywy obywatelskiej są jeszcze ograniczone, ponieważ od dnia wejścia w życie rozporządzenia w sprawie inicjatywy obywatelskiej (1 kwietnia 2012 r.) do czasu złożenia niniejszej rozprawy do druku procedura przedłożenia inicjatywy Komisji zakończyła się jedynie w dwóch przypadkach. Analiza wspomnianego zagadnienia została zatem w znacznym stopniu oparta na przyjętych w tym zakresie regulacjach wraz z dokumentami roboczymi. Na tej podstawie można sformułować wniosek, że ustawodawca unijny nie wprowadził wyraźnego obowiązku przedłożenia wniosku legislacyjnego w przypadku spełnienia przez inicjatywę wymogów formalnych. Wydaje się zatem, że realne znaczenie tego instrumentu zostało uzależnione od woli politycznej Komisji.

Wspomniany znaczny margines swobody Komisji w podejmowaniu decyzji co do przedłożenia wniosku legislacyjnego w sprawie, której dotyczyła inicjatywa obywatelska, istotnie osłabia zatem realny wpływ wprowadzonych rozwiązań. W skrajnym przypadku może to doprowadzić do sytuacji, w której inicjatywa obywatelska sprowadzona zostanie do roli swoistego „wentyla bezpieczeństwa”, pozornej formy zwiększania demokratyzacji procesu decyzyjnego w Unii Europejskiej.

W zakresie realizowania prawa inicjatywy legislacyjnej istotną kwestią jest wybór formy prawnej aktu ustawodawczego. W przypadkach, gdy właściwa forma aktu prawnego nie wynika z postanowień traktatów założycielskich Unii Europejskiej, dokonanie wyboru w tym zakresie jest związane z podjęciem decyzji o wyborze środków, które mają służyć osiągnięciu założonego przez prawodawcę celu. W Unii Europejskiej kryteria wyboru odpowiedniego środka prawnego są zdeterminowane przez zasady ustrojowe prawa unijnego, głównie zasadę efektywności oraz proporcjonalności.

Należy też zwrócić uwagę na wprowadzenie do traktatów założycielskich Unii Europejskiej terminów występujących dotychczas głównie w prawie krajowym: „inicjatywa obywatelska”, „akty ustawodawcze”, „procedura ustawodawcza”. W kontekście akcentowanej od powstania Wspólnot Europejskich specyfiki porządku prawnego obecnej Unii Europejskiej oraz powolnej ewolucji w kierunku federalizacji tej organizacji międzynarodowej włączenie do terminologii traktatowej wspomnianych pojęć wydaje się nie być przypadkowe. Analiza stosowania procedur ustawodawczych prowadzi do wniosku, że w ramach reformy traktatów założycielskich nie określono jednak precyzyjnych kryteriów wyróżniania aktów ustawodawczych, a istniejące kryterium formalne ma niejednokrotnie niewystarczający i nieprecyzyjny charakter. Szczególnie widoczne jest to w odniesieniu do aktów stanowionych przez Radę po konsultacji z Parlamentem Europejskim w obszarach, w których przepis, określający normę kompetencyjną, nie zawiera zastrzeżenia, że w danym przypadku stosowana jest specjalna procedura legislacyjna. Procedura stanowienia aktu jest *de facto* identyczna, a jedynym kryterium rozróżnienia charakteru przyjętego aktu (ustawodawczy lub nieustawodawczy) jest odpowiednie uregulowanie zamieszczone w postanowieniach Traktatu określających kompetencje do działania w danym zakresie, że stosowana procedura stanowi specjalną procedurę ustawodawczą.

Traktat z Lizbony przyczynił się do zwiększenia demokratyzacji procesu stanowienia prawa w Unii Europejskiej dzięki zapewnieniu w nim większej roli parlamentom narodowym

państw członkowskich. Wprowadzone rozwiązanie można uznać za potencjalnie jedną z najbardziej znaczących reform ustrojowych, chociaż praktyka wykorzystania tych możliwości może być daleka od założeń. Pozycję parlamentów narodowych wzmocniono poprzez bezpośrednie (a nie jak wcześniej – zasadniczo za pośrednictwem rządów) przekazywanie im projektów aktów ustawodawczych, równocześnie z przekazaniem ich rządów państw członkowskich, a także rozszerzenie katalogu konsultowanych dokumentów. Trzeba też podkreślić, że wprowadzony mechanizm kontroli przestrzegania zasady pomocniczości przy formułowaniu projektów aktów prawnych Unii Europejskiej powinien stanowić istotny instrument blokowania projektów budzących wątpliwości z punktu widzenia państw członkowskich – pod warunkiem odpowiedniej świadomości i aktywności na poziomie parlamentów narodowych. Zablockowanie zwykłej procedury ustawodawczej w trybie uruchomionym przez parlamenty narodowe (na skutek przedstawienia odpowiedniej liczby uzasadnionych opinii) jest łatwiejsze, niż przewidują to przepisy regulujące zwykłą procedurę ustawodawczą co do zasady. Do zablockowania projektu ustawodawczego w takim trybie wystarcza bowiem 55% głosów w Radzie (bez konieczności spełnienia testu demograficznego), a do zablockowania projektu w Parlamencie Europejskim wystarcza zwykła większość oddanych głosów (co do zasady w zwykłej procedurze ustawodawczej Parlament Europejski decyduje kwalifikowaną większością).

Trzeba też zaznaczyć, że *de facto* sama zasada pomocniczości uległa pewnej modyfikacji w stosunku do wcześniejszych uregulowań traktatowych – poprzez objęcie nią wyraźnie poziomu regionalnego i lokalnego w państwach członkowskich. Komisja została w tym kontekście zobowiązana do konsultowania „wymiaru lokalnego i regionalnego” przygotowywanego wniosku legislacyjnego oraz zwracania uwagi na celowość konsultowania przez parlamenty narodowe przygotowywanej uzasadnionej opinii z parlamentami regionalnymi, mającymi kompetencje ustawodawcze.

Po reformie wprowadzonej na podstawie Traktatu z Lizbony wzmocnieniu uległo umocowanie demokratyczne Unii Europejskiej oraz przejrzystość działań instytucji i innych organów uczestniczących w procesie stanowienia aktów ustawodawczych tej organizacji. Nowe uregulowania wprowadzają zmiany w odniesieniu do zasad balansu międzyinstytucjonalnego. Dalszemu wzmocnieniu uległa pozycja Parlamentu Europejskiego w procedurach ustawodawczych, w tym w szczególnej postaci specjalnej procedury ustawodawczej, jaką jest procedura budżetowa. Istotne znaczenie ma też rozszerzenie

umocowania i kompetencji traktatowych organów doradczych w Unii Europejskiej. W wypadku Komitetu Ekonomiczno-Społecznego podkreślono jego przedstawicielski charakter w stosunku do zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, natomiast w odniesieniu do Komitetu Regionów – w stosunku do wspólnot regionalnych i lokalnych. Oba komitety wyraźnie określono jako organy doradcze nie tylko Rady i Komisji, ale również Parlamentu Europejskiego.

Na podstawie przeprowadzonej analizy zagadnień, objętych obszarem badawczym pracy, można stwierdzić, że w wyniku ostatniej rewizji traktatów założycielskich Unii Europejskiej nastąpiło zbliżenie niektórych podstawowych unijnych procedur prawotwórczych do rozwiązań występujących w porządkach wewnętrznych państw. Biorąc pod uwagę praktykę stosowania rozwiązań proceduralnych, można jednak zauważyć, że decydujące znaczenie w procedurach tworzenia aktów ustawodawczych ma wypracowanie międzyrządowego kompromisu, który w zwykłej procedurze ustawodawczej musi zostać zaakceptowany przez współustawodawcę – Parlament Europejski. Przyjęte akty ustawodawcze są bowiem rezultatem współdziałania instytucji prawodawczych w Unii Europejskiej, których aktywność podlega jednak wielostronnym uwarunkowaniom, m.in. wskutek udziału pozatraktatowych uczestników procesu podejmowania decyzji na różnych etapach procedury. Normatywny model tworzenia aktów ustawodawczych określa w istotnym stopniu uwarunkowania zachowań politycznych w tym zakresie. Procedury stanowienia aktów ustawodawczych wpływają na politykę tworzenia prawa przez wyznaczenie uczestników procesu prawotwórczego, nie przesądzają jednak o treści decyzji prawotwórczych, na którą mają wpływ normy kompetencyjne. Jak wynika z przeprowadzonych analiz, szczególnie w ramach zwykłej procedury ustawodawczej, nieformalne negocjacje międzyinstytucjonalne w bardzo istotny sposób oddziałują na procedurę legislacyjną, zwiększając rolę nieformalnego modelu międzyrządowych uzgodnień zmierzających do wypracowania kompromisu. W wyniku reformy przeprowadzonej na podstawie Traktatu z Lizbony wzmocnieniu uległa rola kompromisu osiąganego między państwami członkowskimi w ramach Rady Europejskiej, która również może w określonych traktatowo przypadkach istotnie wpływać na procedury ustawodawcze – zarówno poprzez podjęcie decyzji o zastosowaniu zwykłej procedury ustawodawczej w sytuacji, gdy zasadniczo traktat przewiduje specjalną procedurę ustawodawczą, jak i wyrażenie zgody na podjęcie przez Radę uchwały kwalifikowaną większością głosów (zamiast wymaganej jednomyślności).

Bardzo istotnym elementem działań instytucji w zakresie prawa Unii Europejskiej w ostatnich latach jest podnoszenie jego jakości, zwiększanie przejrzystości regulacji oraz zmniejszanie obciążeń, szczególnie administracyjnych, wobec zarówno bezpośrednich adresatów, jak i innych podmiotów, do których odnoszą się wprowadzane zobowiązania. Proces podnoszenia jakości prawa Unii Europejskiej jest uzależniony od działań podejmowanych bezpośrednio przez Komisję, a inspirowanych w wielu aspektach przez Radę Europejską. Podkreślić przy tym należy, że zwiększenie efektywności i jakości prawa w obszarach kompetencji Unii Europejskiej niekiedy wiąże się z odejściem od klasycznie rozumianej regulacji na rzecz stosowania w tym zakresie metod alternatywnych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych)

Moje osiągnięcia naukowo badawcze po uzyskaniu stopnia doktora koncentrowały się wokół trzech głównych obszarów. Pierwszy dotyczy zagadnień instytucjonalnych Unii Europejskiej, w tym systemu organizacyjnego Unii Europejskiej, kształtowania procesu podejmowania decyzji i specyfiki rozwiązań prawnych w tej organizacji międzynarodowej. Drugi odnosi się do specyfiki członkostwa w Unii Europejskiej, jego wpływu na funkcjonowanie organów krajowych, ze szczególnym uwzględnieniem zasad i warunków odnoszących się do Polski w Unii Europejskiej. Trzeci natomiast obejmuje zagadnienia związane z przepływem osób i polityką wizową w Unii Europejskiej. Wskazane zainteresowania badawcze zaowocowały licznymi publikacjami, względnie proporcjonalnie podzielonymi pomiędzy trzy zaznaczone wyżej obszary. Szczegółowy wykaz publikacji zamieszczony został w załączniku nr 4.

Na mój dorobek naukowo – badawczy w pierwszym obszarze, obok monografii wskazanej w punkcie 4 autoreferatu (Anna Doliwa-Klepacka, *Stanowienie aktów ustawodawczych w Unii Europejskiej*, Warszawa – Białystok 2014, Oficyna Wydawnicza ASPRA, ss. 380), składa się kilkanaście innych pozycji. Na uwagę zasługuje tu napisana we współautorstwie monografia A. Doliwa-Klepacka, Z. M. Doliwa-Klepacki, *Struktura organizacyjna (instytucjonalna) Unii Europejskiej (z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony)*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2009, ss. 565. Monografia ta jest wynikiem pogłębionych badań w sferze rozbudowanej struktury instytucji i innych organów Unii Europejskiej. Zakres ich kompetencji, procedury podejmowania decyzji oraz współzależności zostały tu omówione

w sposób kompleksowy i wyczerpujący – na tle rozwiązań funkcjonujących w klasycznych organizacjach międzynarodowych.

W obrębie tej tematyki mieszczą się także opracowania odnoszące się do fragmentarycznych zagadnień w ramach procedur decyzyjnych w Unii Europejskiej, np. inicjatywy obywatelskiej, której dotyczyła publikacja: Anna Doliwa-Klepacka, *Kształtowanie warunków prawnych europejskiej inicjatywy obywatelskiej*, [w:] *Prawo organizacji międzynarodowych wobec problemów współczesnego świata*, red. B. Mikołajczyk, J. Nowakowska-Małusecka, Katowice 2014, Oficyna Wydawnicza E.Mitek, s. 521-532. Wpływ nieformalnych uczestników procedur decyzyjnych analizowany był z kolei np. w opracowaniach: Anna Doliwa-Klepacka, *Ways of influencing the process of law establishment by lobby groups in the European Union*, „Studies in Logic, Grammar and Rhetoric” 2011, nr 26 (39), s. 245-255, czy też Anna Mojsiej, *Lobbying i przeciwdziałanie korupcji w Unii Europejskiej* [w:] *Kariera w instytucjach Unii Europejskiej*, red. nauk. M. Perkowski, Białystok, Białystok 2005, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej, s. 40-52. Badań w sferze stanowienia prawa w Unii Europejskiej dotyczyła z kolei publikacja Anna Doliwa-Klepacka, *Metodologiczne aspekty stanowienia prawa w Unii Europejskiej*, „Przegląd Europejski” 2007, nr 1, s. 39-42.

W sferę zagadnień ogólnoinstytucjonalnych wpisują się także rozważania odnośnie charakteru prawnego aktów przyjmowanych w Unii Europejskiej oraz ich stosowania w państwach członkowskich. Zagadnieniom tym poświęcone zostały m.in. opracowania: Anna Doliwa-Klepacka, *Specyfika niewiążących formalnie aktów prawa wspólnotowego*, [w:] *Plaszczyzny integracji europejskiej*, red. nauk. Anna Doliwa-Klepacka, Ostrowiec Świętokrzyski 2009, Stowarzyszenie „Nauka, Edukacja, Rozwój”, s. 119-135; Anna Doliwa-Klepacka, *Soft law w systemie prawnym I filaru Unii Europejskiej*, „Prawo Europejskie” 2007, nr 1, s. 98-103; Anna Doliwa-Klepacka, Mieczysława Zdanowicz, *Stosowanie prawa wspólnotowego przez sądy administracyjne*, [w:] *Konferencja sędziów sądów administracyjnych - Białowieża 2007*, Białystok 2007, Wojewódzki Sąd Administracyjny, s. 9-34; Anna Mojsiej, *Nadrzędność prawa Unii Europejskiej nad legislacją krajową - założenia i skutki*, „Acta Scientifica Academiae Ostroviensis” 2005, z. 21, s. 41-55.

Badania w drugim obszarze zainteresowań – różnych aspektów członkostwa państwa w tak nietypowej organizacji międzynarodowej, jaką jest Unia Europejska, również zaowocowały szeregiem publikacji, w tym o charakterze monograficznym. Z jednej strony

zagadnienia te analizowane były w szerszym kontekście – specyfiki członkostwa w Unii Europejskiej w ogóle, z drugiej zaś – w kontekście konkretnych uwarunkowań akcesji Polski do tej organizacji międzynarodowej. Częstkowe wyniki badań prezentowane były również w formie wykładów i referatów na konferencjach krajowych i zagranicznych, m.in. na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Marcina Lutra w Halle i Wittenberdze oraz na Czerniowieckim Uniwersytecie Narodowym im. Jurija Fedkowycza (Ukraina).

Najbardziej kompleksowym opracowaniem w tym zakresie jest powstała we współautorstwie monografia: Anna Doliwa-Klepcka, Zbigniew M. Doliwa-Klepcki, *Członkostwo Unii Europejskiej: ze szczególnym uwzględnieniem Polski*, Białystok 2008, Temida 2, ss. 202. W opracowaniu tym analizowane były zarówno rozwiązania prawne z odniesieniem do rodzajów członkostwa w Unii Europejskiej, jak też warunki członkostwa Polski w tej organizacji w obszarach poddanych wspólnym regułom. Na uwagę zasługuje również monografia, w której analizowano zagadnienia instytucjonalne – wpływ członkostwa w Unii Europejskiej na funkcjonowanie władz krajowych państwa członkowskiego ze szczególnym uwzględnieniem Polski: Anna Mojsiej, *Wpływ integracji z Unią Europejską na funkcjonowanie podstawowych władz w Polsce (wybrane zagadnienia)*, Ostrowiec Świętokrzyski 2001, Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości, ss. 220. Wskazane wyżej aspekty rozważane były ponadto m.in. w takich opracowaniach, jak: Anna Mojsiej, *Suwerenność państwowa a członkostwo w Unii Europejskiej - rozwiązania przyjęte w polskiej konstytucji*, „Acta Scientifica Academiae Ostroviensis” 2001, z. 7, s. 31-63; Anna Mojsiej, *Jaka ma być przyszłość Europy?* „Acta Scientifica Academiae Ostroviensis” 2003, z. 11, s. 5-19; Anna Mojsiej, *Integracja Polski z Unią Europejską w opinii ekspertów i społeczeństwa*, [w:] *W kręgu historii, gospodarki i kultury: studia ofiarowane profesorowi Jerzemu Piwkowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. Sebastian Piątkowski, Ostrowiec Świętokrzyski 2004, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości, s. 259 – 268; Anna Doliwa-Klepcka, *Suwerenność państwa członkowskiego Unii Europejskiej*, „Istoriko-politični problemi sučasno go svitu” 2009, t. 19-20, s. 186-190; Anna Doliwa-Klepcka, *Membership in the European Union*, “Naukovij Vísnik Černíveckogo Universitetu” 2010, vip. 514-515, s. 163-165.

Trzeci obszar moich zainteresowań naukowo – badawczych odnosi się do zagadnień związanych z przepływem osób i polityką wizową Unii Europejskiej. Zakres swobody migracji osób w Unii Europejskiej był omawiany m.in. w pracy: Anna Mojsiej, *Mobilność*

czynnika ludzkiego w kontekście akcesji do UE, „Acta Scientifica Academiae Ostroviensis” 2004, s. 41-53 oraz w kontekście Polski – we wskazanej już wcześniej monografii: Anna Doliwa-Klepacka, Zbigniew M. Doliwa-Klepacki, *Członkostwo Unii Europejskiej: ze szczególnym uwzględnieniem Polski*, Białystok 2008, Temida 2, ss. 202. Ze swobodą przepływu osób ściśle wiąże się zagadnienie uznawania kwalifikacji zawodowych uzyskanych w innych państwach członkowskich Unii, do którego odnosiła się praca Anna Doliwa-Klepacka, *Zwiększenie przejrzystości kwalifikacji zawodowych we Wspólnocie Europejskiej*, [w:] *Integracja europejska i procesy globalizacji*, red. nauk. Mieczysław Dudek, Legnica - Zielona Góra 2007, Wydaw. Uniwersytetu Zielonogórskiego s. 145-154.

Ze względu na afiliację w Uniwersytecie w Białymstoku, usytuowanym w obszarze pogranicza, szczególnie istotny jest dla mnie zwłaszcza aspekt polityki wizowej Unii Europejskiej. Regulacje ruchu osobowego w odniesieniu do państw bezpośrednio sąsiadujących istotnie wpływają bowiem na sytuację społeczną i ekonomiczną oraz współdziałanie samorządów regionów przygranicznych. Badania we wskazanym zakresie prowadzone były zarówno indywidualnie, jak też we współpracy w ramach grantu badawczego „Mały ruch graniczny na polskim odcinku zewnętrznej granicy Unii Europejskiej”. Wyniki badań w tym obszarze prezentowane były zarówno w wersji opracowań opublikowanych, jak też na międzynarodowych konferencjach naukowych w wiodących ośrodkach naukowych państw sąsiadujących, m.in. w Europejskim Instytucie Naukowym MGIMO (MID) w Moskwie (Rosja), w Instytucie Europy Rosyjskiej Akademii Nauk w Moskwie (Rosja), na Wydziale Prawa Uniwersytetu Państwowego w Sankt Petersburgu (Rosja), na Wydziale Prawa Bałtyckiego Federalnego Uniwersytetu im. Immanuela Kanta w Kaliningradzie, na Wydziale Prawa Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki (Ukraina) oraz na Czerniowieckim Uniwersytecie Narodowym im. Jurija Fedkowycza (Ukraina). Pełny wykaz wystąpień zawiera załącznik nr 4.

Tematyka migracji oraz polityki wizowej Unii Europejskiej wielokrotnie podejmowana była przeze mnie w pracach opublikowanych (oraz kontynuowana w pracach przyjętych do druku). Najszerzej analizowane były zagadnienia określające sytuację prawną obywateli państw trzecich przy przekraczaniu wschodniej granicy Polski, stanowiącej zarazem zewnętrzną granicę Unii Europejskiej. Problem ten podejmowany był w różnych okresach – przed wejściem Polski do Unii Europejskiej, po akcesji, ale jeszcze przed włączeniem Polski do strefy Schengen oraz po przyjęciu regulacji obowiązujących w strefie

Schengen. Moje szczególne zainteresowania badawcze odnosiły się do kwestii możliwej liberalizacji polityki wizowej wobec różnych grup obywateli państw trzecich. Wyniki moich badań opublikowane zostały m.in. w następujących pracach: Anna Doliwa-Klepcka, Mieczysława Zdanowicz: *Osobowy ruch graniczny po wejściu Polski do strefy Schengen* [w:] *Polska w Schengen*, pod red. Mieczysławy Zdanowicz, Białystok 2009, Temida 2, s. 11-20; Anna Doliwa-Klepcka, Mieczysława Zdanowicz: *The evolution of the visa policy of the European Union: selected issues* [w:] *Wybrane aspekty wpływu członkostwa państw Europy Środkowo-Wschodniej na stosunki ze wschodnimi państwami ościennymi*, red. Mieczysława Zdanowicz, Anna Doliwa-Klepcka, Białystok 2009, Temida 2, s. 60-75; Anna Doliwa-Klepcka: *Swoboda ruchu osobowego na granicy polsko-ukraińskiej po wejściu Polski do Unii Europejskiej* [w:] *Bukovinska mižnarodna istoriko-krajěžnavča konferenciá, prisvájacena 140-riččú zasmuvanná pervšogo ukraińskogo kulturno-osvítneho tovaristva na Bukovini "Ruska besída"*, Černívci, 27-28 listopada 2009 r. – tezi, red. nauk. O.V. Dobrżanskij, Černívci : Černíveckij nacionalnij uníversitet, 2009, s. 367-370; Anna Doliwa-Klepcka, Mieczysława Zdanowicz: *Polityka wizowa Unii Europejskiej* [w:] *Prawo międzynarodowe i wspólnotowe wobec wyzwań współczesnego świata*, pod red. Elżbiety Dyni, Rzeszów 2009, Wydaw. Uniwersytetu Rzeszowskiego, s. 365-376; Anna Doliwa-Klepcka, Mieczysława Zdanowicz: *Cross-border movement of people in the area of operation of the Podlaski Border Guard Unit*, [w:] *Person and family in roman law and in tradition of European law*, ed. by Sebastiano Tafaro, Onorato Bucci, Florian Lempa, Taranto – Warszawa 2009, Editore Nunzio Varmence, s. 183-197; Anna Doliwa-Klepcka, Mieczysława Zdanowicz: *Możliwości liberalizacji reżimu wizowego w ramach współpracy w Partnerstwie Wschodnim*, [w:] *Partnerstwo Wschodnie: wymiary realnej integracji*, red. nauk. Mieczysława Zdanowicz, Tomasz Dubowski, Agnieszka Piekutowska, Warszawa 2010, Oficyna Wydawnicza ASPRA, s. 151-164; Anna Doliwa-Klepcka: *Możliwości odstępiania od reżimu wizowego przy przekraczaniu zewnętrznej granicy Unii Europejskiej*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2011, z. 9, s. 142-157.

Specyficzny przypadek dopuszczalnej liberalizacji reżimu wizowego Unii Europejskiej stanowi mały ruch graniczny. Regulacja ta jest szczególnie istotna w regionach przygranicznych, tradycyjnie silnie uzależnionych od stopnia swobody przekraczania granicy w celach handlowych, rodzinnych etc. Różne aspekty tego zagadnienia poruszane były w wymienionych wyżej opracowaniach, jednak najpełniejsza analiza regulacji prawnych Unii Europejskiej w przedmiocie małego ruchu granicznego ujęta została w pracy: Anna Doliwa-

Klepcka: *Local border traffic in European Union legislation*, [w:] *Local border traffic on the Polish section of the European Union external border*, ed. by Mieczysława Zdanowicz, Warsaw – Białystok 2013, Oficyna Wydawnicza ASPRA, s. 44-64.

Podjęta przeze mnie analiza regulacji prawnych w ramach strefy Schengen nie ograniczała się jedynie do granicy zewnętrznej Unii Europejskiej. W obszarze tym znalazła się także analiza wyjątków od zasady zniesienia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych państw członkowskich strefy Schengen. Wyniki tych badań ujęte zostały w pracy: Anna Doliwa-Klepcka, Tomasz Dubowski, *Tymczasowe przywracanie kontroli granicznej na granicach wewnętrznych Schengen jako instrument zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas imprez masowych - doświadczenia wybranych krajów*, [w:] *Przyjazna granica - rok do Euro 2012*, red. nauk. Mieczysława Zdanowicz, Dariusz Lutyński, Kętrzyn 2011, s. 9-23.

Pełny wykaz publikacji po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych wraz z informacją o osiągnięciach naukowo – badawczych znajduje się w załączniku nr 4 (ze wskazaniem mojego udziału w pracach, powstałych we współautorstwie, zaś w załączniku nr 6 dołączone zostały wymagane oświadczenia współautorów). Informacje dotyczące dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta ujęte zostały w załączniku nr 7.

Anna Doliwa-Klepcka